

REFERAT Sundheds- og Forebyggelsesudvalget_2018-21 d. 25-11-2019

Mødedato Mandag d. 25. november 2019 kl. 20:00

Mødested Udvalgsværelse 2

Indholdsfortegnelse

Meddelelser.....	3
Røgfri generation. Status på implementeringen november 2019.....	4
Styrket lægedækning på herberger og botilbud.....	13
Orientering om tilsynsbesøg i Sundhedsplejen fra Styrelsen for patientsikkerhed.....	16
3. forventede regnskab 2019.....	18

Punkt 94: Meddelelser

00.22.00-P35-106-19

Sagsfremstilling

Udvalget besluttede at aflyse studieturen til Utrecht, men fastholder et seminar onsdag til torsdag den 4.-5. marts 2020 med fokus på udvalgets prioriteter for 2020 og med eksterne oplægsholdere.

Forvaltningen kommer med oplæg til program primo 2020.

Punkt 95: Røgfri generation. Status på implementeringen november 2019

00.01.00-A00-21-19

Resume

Kommunalbestyrelsen har besluttet, at der skal ske en fokuseret og tværgående indsats rettet mod børn og unge med størst effekt for at sikre en røgfri generation. I den forbindelse er der vedtaget en handleplan, ligesom kommunalbestyrelsen har besluttet, at der skal udarbejdes en ny rygepolitik. Ansvar for implementeringen af de enkelte indsatser i handleplanen er placeret i de respektive fagudvalg samt i Magistraten. Sagen forelægges med henblik på at afrapportere, hvordan implementeringen forløber inden for de enkelte udvalgsområder. Afrapporteringen indgår i en fælles afrapportering til Sundheds- og Forebyggelsesudvalget.

Beslutning

Sundheds- og forebyggelsesudvalget drøftede implementeringen af Røgfri generation og tog orienteringen til efterretning.

Udvalget udtrykte tilfredshed med, at der er fokus på dialog med børnefamilierne om rygning, samt at borgere og medarbejdere tilbydes rygestopkurser. Udvalget er optaget af problemstillingen omkring rygning på offentlige pladser foran ungdomsuddannelser, der blev drøftet på fællesmødet mellem undervisningsudvalget og Uddannelsesrådet den 11. november 2019, hvor også arbejdsmarkeds- og uddannelsesudvalget deltog, og udvalget ønsker at drøfte problemstillingen, når sagen forelægges i januar 2020.

Indstilling

Forvaltningen indstiller, at udvalg og magistrat drøfter implementeringen af Røgfri generation og tager orienteringen til efterretning.

Sagsfremstilling

I forbindelse med budget 2019 besluttede partierne, at der skal ske en fokuseret og tværgående indsats rettet mod børn og unge med størst effekt for at sikre en røgfri generation. Efterfølgende besluttede Kommunalbestyrelsen den 13. maj 2019 (pkt. 140) en handleplan for implementeringen, der involverer kommunen bredt. I forlængelse af handleplanen skal kommunen udarbejde en ny rygepolitik. Handleplanen træder i kraft den 1. januar 2020. (Bilag 1)

Forvaltningen har siden handleplanens vedtagelse forberedt dens ikrafttræden. Bl.a. har forvaltningen identificeret hvilke institutioner, der er omfattet af politisk besluttet røgfri arbejdsdag jvf. handleplanens primære indsatser. (Bilag 2). Udvalgseskriteriet har været, at der minimum er 30 % børn og unge op til 24 år.

Organisatorisk er der nedsat en tværgående Netværksgruppe, der koordinerer implementeringen i kommunen. Implementeringen understøttes af en arbejdsgruppen, sammensat på tværs af forvaltningen.

Arbejdet hen imod en røgfri generation er tæt forbundet med den kommunale sundhedspolitik og placeret under Sundheds- og Forebyggelsesudvalget med dets initierende, sundhedsfremmende og tværgående rolle.

I forbindelse med, at handleplanen blev godkendt, blev det besluttet, at implementeringen evalueres i slutningen af 2019. Der fremlægges en sag for Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 25. november 2019, hvor der gøres status over implementeringen af handleplanen for Røgfri generation. Forinden har sagen været forelagt relevante fagudvalg samt Magistrat som personaleudvalg.

I forlængelse af status på implementering af handleplanen udarbejdes der en tidsplan for implementeringen af de dialogbaserede indsatser i 1. kvartal 2020.

I 4. kvartal 2020 forelægges Sundheds- og Forebyggelsesudvalget en status over implementeringen af Røgfri generation med henblik på en evt. udarbejdelse af handleplan for 2021-2022.

Handleplanen

Handleplanen består af i alt 21 indsatser og er inddelt i tre hovedgrupper: Primære indsatser, hvor kommunen har myndighed, Dialogbaserede indsatser samt Kommunikative og opfølgende indsatser. Ansvar for implementeringen af de enkelte indsatser er placeret i de respektive fagudvalg samt i Magistraten som personaleudvalg. Den 1. januar 2020 træder handleplanens indsatser i kraft i forhold til de primære og opfølgende indsatser.

Primære indsatser, hvor kommunen har myndighed (Indsats 1-9)

Handleplanen indeholder 9 indsatser, der har fokus på synlige strukturelle tiltag, der hvor kommunen har myndighedskompetence i direkte eller indirekte forstand. De primære indsatser dækker bl.a. over indførelse af Røgfri skoledag på kommunale skoler og røgfri institutioner, hvor børn/unge udgør hele eller en væsentlig del af målgruppen. Indsatsen dækker også over selvejende institutioner med kommunal driftsoverenskomst samt folkeoplysende foreninger. Medarbejderne er vigtige rollemønstre, hvorfor der indføres røgfri arbejdsdag i institutioner, hvor der er mange børn og unge. Rygning forbydes på de kommunale legepladser og andre friarealer, og festivaler, hvor børn og unge er en væsentlig del af målgruppen, gøres røgfri. Endelig er der fokus på at begrænse røg i børnefamilier.

Dialogbaserede indsatser (Indsats 10-17)

De dialogbaserede indsatser har sigte på dialog med samarbejdspartnere og andre aktører i byen, hvor hovedfokus er på dialog og gensidig udbredelse af indsatser. Dialogen tager afsæt i de erfaringer, der er indhentet i forbindelse med implementering af de primære indsatser.

De dialogbaserede indsatser retter sig mod private skoler og institutioner samt ungdomsuddannelser på Frederiksberg, der tilbydes sparring til at indføre røgfrihed. Indsatsen indeholder også dialog med ikke-kommunale arbejdspladser om erfaringer med røgfri arbejdsdag. Derudover vil kommunen arbejde for, at tobaksvarer bliver mindre synlige i butikker og kiosker samt have skærpet fokus på, at aldersgrænsen vedr. tobakskøb overholdes. KLU inddrages i forhold til rygevaner i børnefamilier.

Opfølgende indsatser (indsats 18-21)

Handleplanen indeholder desuden en række opfølgende indsatser. Indsatserne dækker dels over koordineret og sammenhængende kommunikation i forbindelse med implementeringen af Røgfri generation, dels over en koordineret organisatorisk indsats.

Status på implementering af handleplanen under de relevante fagudvalg samt Magistrat

Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget

Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget har dele af ansvaret for implementering af indsats 2 og 4 samt 12, hvilket omfatter både primære og dialogbaserede indsatser.

F86 er Frederiksberg Kommunes Afklaring og beskæftigelsesenhed og består af hhv. Ungecenter, Center for Arbejdsrehabilitering, og Center for Aktiviteter. F86 driver endvidere Unika kursuscenter som primært benyttes af Frederiksberg Kommunes medarbejdere.

Røgfri institution (Indsats 2)

Den 1. januar 2020 bliver F86 samtidig røgfri institution. Relativt mange borgere, der er tilknyttet F86, er rygere, og en del har en række udfordringer udover ledighed. F86 støtter disse til rygeophør ved at medarbejderne er positive rollemønstre, ved motivation og positiv nudging samt ved at informere om muligheden for særligt tilrettelagte rygestopkurser jf. handleplanen.

F86 er opmærksom på, at der ikke findes sanktionsmuligheder, såfremt en borger overtræder institutionens rygeforbud, hvorfor den daglige dialog med borgerne og betydningen af røgfri arbejdsdag indtager en central rolle.

Røgfri arbejdsdag (Indsats 4)

Den 1. januar 2020 indfører F86 med dets ca. 130 medarbejdere røgfri arbejdsdag. Herved får medarbejderne på F86 de samme rygeregler som resten af Arbejdsmarkedsafdelingen, der frivilligt har indført røgfri arbejdsdag.

Røgfri Campus (Indsats 12)

Uddannelsesrådet drøfter på et fællesmøde med Undervisningsudvalget og Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, hvordan det er muligt at få færre unge til at ryge; herunder Frederiksberg Kommunes rygepolitik og mulighederne for samarbejde i fht. ungdomsuddannelserne.

By- og Miljøudvalget

By- og Miljøudvalget har ansvar for implementering af indsats 7, der er en primær indsats.

Røgfri legepladser (Indsats 7)

Fra den 1. januar 2020 vil det være forbudt at ryge på de kommunale legepladser. Forinden vil der blive opsat skilte på i alt 17 offentlige legepladser, blandt andet legepladserne på Femte Juni Plads, Aksel Møllers Have samt Kejserinde Dagmars Plads.

Alle legepladser gennemgås hver morgen, hvor der bl.a. tømmes affaldskurve og fjernes affald, cigaretskodder mv.

Skiltning og rygeforbud på legepladserne muliggør, at fagtilsyn og driftsmedarbejdere samt borgere kan bede rygere på området om at undlade at ryge med henvisning til skiltene.

Børneudvalget

Børneudvalget har hele eller dele af ansvaret for implementering af 2, 4, 7 og 11 som omfatter både primære og dialogbaserede indsatser.

Status på de enkelte punkter beskrives nedenfor.

Røgfri daginstitutioner (Indsats 2)

Børne- og Ungeområdet har den 2. september 2019 tilskrevet alle kommunale daginstitutioner med orientering om Kommunalbestyrelsens beslutning, en opfordring til at drøfte implementeringen i forældrebestyrelsen og MED-organisationen samt opfordring til erfaringsudveksling med syv navngivne daginstitutioner, som allerede er røgfri. Det bemærkes, at daginstitutioner siden 15. august 2007 har været omfattet lov om røgfri miljøer, som indebærer, at de ansatte og forældre ikke må ryge på institutionernes område. På de månedlige ledermøder for ledere på kommunale og selvejende daginstitutioner er der mulighed for erfaringsudveksling.

Selvejende daginstitutioner med driftsoverenskomst med Frederiksberg Kommune er ligeledes tilskrevet 2. september 2019 om, at de skal implementere Kommunalbestyrelsens beslutning på samme vilkår som de kommunale institutioner, dog således at arbejds giveransvaret påhviler bestyrelsen og institutionens ledelse.

Røgfri daginstitution (Indsats 4)

Børne- og Ungeområdets brev til de kommunale daginstitutioner indeholder en opfordring til at drøfte implementeringen i MED-organisationen. Endvidere er information om rygestopkurserne torsdag den 31. oktober og mandag den 4. november 2019 formidlet til daginstitutionerne. Lederne er sammen med formandskabet i MED-organisationen indbudt til informationsmøde om røgfri generation den 7. november 2019.

Røgfri legepladser (Indsats 7)

På børneinstitutioner, der fortrinsvis har optaget børn og unge under 18 år, har det siden 15. august 2007 ikke været tilladt at ryge på institutionens område jvf. Lov om røgfri miljøer. Børne- og Ungeområdet har i samarbejde med By- Kultur og Miljøområdet taget skridt til opdatering og tydeliggørelse af skiltningen ved kommunens daginstitutioner.

Røgfri institution for børn/unge i private institutioner og institutioner udenfor Frederiksberg Kommune (Indsats 11)

Private daginstitutioner, som Kommunalbestyrelsen har godkendt, er forpligtet af Kommunalbestyrelsens beslutning til at indføre røgfri arbejdsdag. Børne- og Ungeområdet har tilskrevet de private institutionerne og opfordret dem til at blive røgfri og drøfte dette i bestyrelsen og MED-organisationen.

Spørgsmålet om røgfrihed på døgninstitutioner og anbringelsessteder, der tjener som den unges bolig, er reguleret af lov om røgfri miljøer. Institutionerne er orienteret om Kommunalbestyrelsens beslutning og reglerne er præciseret.

Kultur- og Fritidsudvalget

Kultur- og Fritidsudvalget har ansvaret for at implementere indsatserne 2, 3, 4, 5, 6 og 8, som alle er primære indsatser i handleplanen.

Bilag 3 indeholder implementeringsplan for kultur- og fritidsområdet.

Status på de enkelte indsatser beskrives nedenfor.

Røgfri institution hvor børn og unge udgør hele eller en væsentlig del af målgruppen (Indsats 2)

Som led i forberedelserne til handleplanens ikrafttræden i forhold til indsats 2 er der foretaget en kortlægning af institutionerne på kultur- og fritidsområdet med henblik på kommunens rolle og myndighedskompetence. Kortlægningen fremgår af bilag 2 og viser, at institutionssammensætningen på området er mangfoldig og kompleks og varierer fra egentlige kommunale institutioner i kommunale bygninger til selvejende institutioner i egne, kommunale eller privatlejede bygninger. Ejerforholdet af bygning og udenomsarealer har stor betydning for kommunens - og institutionernes - handlemuligheder. Dertil kommer, at nogle institutioner har stor aldersspredning i deres målgruppe på forskellige tidspunkter, samt at nogle idrætshaller og kulturhuse har eksterne forpagtere på lokaliteten. Kommunens rolle og dermed direkte myndighedskompetence i forhold til institutionerne på kultur- og fritidsområdet er dermed meget forskellig. Udgangspunktet er imidlertid, at institutioner og aktører bakker op om ambitionen om en røgfri generation i 2030.

Alle institutioner på kultur- og fritidsområdet, hvor borgere op til 24 år udgør mere end 30 procent – kommunale såvel som selvejende, der modtager kommunalt tilskud - er blevet orienteret om den ny rygepolitik, der forbyder røg i arbejdsdagen og på matriklen. Mange af institutionerne har allerede på eget initiativ arbejdet for at mindske rygning generelt og ikke mindst skærme børn og unge fra røg og rygere, ligesom det heller ikke tidligere har været tilladt at ryge indendørs. Der vil ultimo 2019/primo 2020 blive sat skilte op om, at der ikke må ryges på udearealerne.

Røgfri forening (Indsats 3)

Indsats 3 omhandler røgfrihed i folkeoplysende foreninger, hvor børn og unge udgør en væsentlig målgruppe. Den politisk godkendte handleplan lægger op til, at røgfrihed i de berørte foreninger skal være en forudsætning for at opnå kommunalt tilskud. Kommunen har dog pligt til at yde aktivitetstilskud til folkeoplysende foreninger (Folkeoplysningsloven §15), og den kan derfor ikke umiddelbart stille krav om røgfrihed i foreningerne for at modtage tilskud. Folkeoplysningsudvalget træffer beslutning om alle sager vedrørende aftenskoler og de frivillige folkeoplysende foreninger på Frederiksberg, hvorfor implementering af indsats 3 foreslås behandlet i Folkeoplysningsudvalget.

Det er forvaltningens vurdering, at rygning ikke er udbredt i foreningslivet, og indendørs er det forbudt, uanset hvilke type lokaler foreningerne er aktive i. Det betyder, at børn og unge ikke møder røg indendørs i forbindelse med foreningsaktiviteter. Et krav om yderligere røgfrihed vil således hovedsageligt vedrøre foreningernes udendørsarealer/matrikel.

Det er forvaltningens vurdering, at det alene er idræts- og spejderforeninger, der har aktiviteter på udendørsarealer. Idrætsforeninger, der har aktiviteter på kommunale skolers matrikel eller anlæg, der drives af Frederiksberg Idræts-Union (FIU) eller andre selvejende institutioner, vil blive mødt af røgfri matrikel pr 1. januar 2020 jf. handleplanens indsats 2.

Det foreslås derfor, at indsats 3 "røgfri forening" implementeres ved, at der via Folkeoplysningsudvalget henstilles til, at alle folkeoplysende foreninger pr. 1. januar 2020 efterlever, at der ikke ryges i foreninger, hvor børn og unge færdes.

Røgfri arbejdsdag (Indsats 4)

Røgfri arbejdsdag indføres pr. 1. januar 2020 i de kommunale og selvejende idræts- og kulturinstitutioner, hvor borgere op til 24 år udgør mere end 30 procent. Orientering er sendt til de berørte institutioners ledere i oktober 2019.

I handleplanen lægges der op til, at også folkeoplysende foreninger indfører røgfri arbejdsdag for medarbejderne. Imidlertid har foreningerne i hovedreglen ikke ansatte, men drives af frivillige, hvorfor indsats 4 om røgfri arbejdsdag vurderes uden effekt i forhold til folkeoplysende foreninger.

Røgfri festival og andre kommunalt støttede arrangementer mv. (Indsats 5)

Arrangører, der modtager tilskud fra Kultur- og Fritidsudvalget, gøres opmærksom på, at arrangementer, hvor børn og unge er en væsentlig del af målgruppen, skal være røgfri. Berørte arrangører skal afgive erklæring om, at røgfrihed efterleves. Materiale er under udarbejdelse.

Intet tilskud til arrangementer, der får tilskud fra tobaksindustrien (Indsats 6)

Ansøgningsmateriale opdateres, så arrangører fremover skal oplyse om arrangementet er støttet af tobaksindustrien. I bekræftende fald ved arrangementer, hvor børn og unge er en væsentlig del af målgruppen, vil arrangør ikke blive bevilget tilskud fra Kultur- og Fritidsudvalget.

I forbindelse med kommunens egne udendørs arrangementer, hvor børn og unge er en væsentlig del af målgruppen, vil der i PR-materialet gøres opmærksom på, at Frederiksberg Kommune arbejder for røgfri generation og at arrangementet derfor er røgfrit.

Materiale er under udarbejdelse.

Røgfri omgivelser omkring særlige kommunale institutioner (Indsats 8)

Indsatsen omfatter de institutioner på kultur- og fritidsområdet, som ikke har børn og unge som primær målgruppe og som derfor ikke er indeholdt i indsats 2. Konkret betyder det, at Frederiksbergmuseerne (Møstings Hus, Bakkehuset, Storm P, Cisternerne og Alhambra), Borgen og Metronomen skal indføre røgfrihed i deres respektive udearealer.

Indsatsen implementeres ved, at der på de berørte institutioner opsættes skiltning om, at der ikke må ryges på området. Udgifter til udarbejdelse og opsætning af skilte på kultur- og fritidsområdet afholdes indenfor den økonomiske ramme.

Som det fremgår af bilag 2 er dele af FIU og Københavns Boldklub undtaget fra røgfrihed. Baggrunden er, at Frederiksberg Hallernes Sportscafé og selskabslokaler samt K.B. Hallen og K.B.'s medlemsrestauranter er at betragte som kommercielle foretagender, hvor børn og unge under 24 år ikke udgør en væsentlig del af målgruppen.

Implementering på Kultur- og Fritidsområdet

Alle institutioner på Kultur- og Fritidsområdet – kommunale såvel som selvejende som tilskudsmodtagere - er blevet orienteret om den ny rygepolitik, der forbyder røg i arbejdsdagen og/eller på matriklen.

At indføre røgfrihed omkring samtlige institutioner på kultur- og fritidsområdet, som kommunen yder tilskud til, sender et stærkt signal til borgerne om, at rygning er uønsket.

Det er imidlertid ikke uden dilemmaer at implementere røgfrihed hos byens kultur- og fritidsaktører, hvor nogle finansieres både ved indtægtsdækkende virksomhed og kommunale tilskud jf. også de indkomne høringsvar i høringsperioden primo 2019.

Eksempler på dilemmaer:

- Ved at forbyde rygning på institutionens matrikel er der risiko for at rygere (fx publikummer) i stedet ryger på nærliggende matrikler, der ikke er omfattet af forbuddet, hvilket kan blive til gene for institutionernes naboer.
- Nogle institutioner har ud over deres aktiviteter, som er målrettet børn og unge, også arrangementer udelukkende for voksne, eksempelvis idrætshaller, museer og teaterbygninger. Et rygeforbud risikerer at begrænse antallet af voksne brugere.
- Nogle institutioner har til huse i privatlejede bygninger og deler faciliteter med andre lejere og kan derfor ikke alene beslutte røgfri udendørsarealer (fx Musikhøjskole og Riddersalen).
- Nogle institutioner har indgået forpagtnings- og lejekontrakter, som kan udfordre tidsplanen for implementeringen.
- Flere aktører gør opmærksom på, at egentlig håndhævelse af rygeforbud kan være problematisk, da det udover at være ressourcekrævende, også kan opleves som en grænseoverskridende rolle at påtage sig for medarbejdere på institutionerne overfor borgerne.

For at imødekomme de dilemmaer som institutionerne oplever, foreslår forvaltningen nedenstående retningslinjer for implementering af røgfrihed på baggrund af indsatsen i Røgfri Generation handleplan 2019-2020. Retningslinjerne vil anvendes i forvaltningens videre dialog om implementering af røgfrihed med institutioner, foreninger og aktører.

- Hensynet til røgfrihed for byens børn og unge er vigtigere end hensynet til institutionernes naboer. Dvs. at fx skuespillere og publikummer henvises om nødvendigt til steder uden for institutionens matrikel. Institutionerne opfordres til at gå i dialog med naboerne om hensigtsmæssige løsninger.
- Røgfri matrikel implementeres i respekt for andre brugere af matriklen. Det betyder, at hvis institutioner ligger i private lejemål, som evt. deles med andre lejere, der ikke er omfattet af rygepolitikken, er røgfriheden begrænset til de berørte institutioners del af lejemålet.
- Institutioner som overvejende har børn og unge som målgruppe, men som også har rene voksenarrangementer på andre tidspunkter, er underlagt fuld røgfrihed 24/7. Det betyder at institutionerne i forbindelse med voksenarrangementer må henvise evt. rygere til steder uden for institutionens matrikel.
- Kommercielle foretagender, hvor børn og unge ikke udgør en væsentlig del af målgruppen, som eksempelvis forpagtere hos FIU og KB er ikke i første omgang omfattet af krav om røgfrihed. Kommunen vil dog gerne i dialog også med kommercielle foretagender, hvor børn og unge kommer, med henblik på at understøtte Røgfri Generation.
- Kommunikation i form af skiltning om røgfrihed til arrangementer og på institutionerne vil være det bærende element i indsatsen over for borgerne.

Den videre implementering af røgfrihed på Kultur- og Fritidsområdet vil ske i tæt dialog mellem forvaltning og institutionerne og tage udgangspunkt i ovenstående retningslinjer.

Henvendelse fra Frederiksberg Idræts Union (FIU)

Forvaltningen har desuden modtaget en henvendelse fra Frederiksberg Idræts Union (FIU) den 14. november 2019 med unionens bemærkninger til implementeringen af Røgfri Generation. Henvendelsen fremgår af bilag 4. Forvaltningens bemærkninger hertil ses nedenfor.

Opmærksomhedspunkt fra FIU

Forvaltningens svar

FIU efterspørger mere dialog med de berørte institutioner inden den endelige

Politik og handleplan er udarbejdet på baggrund af de indkomne høringsvar i

politik og handlingsplan blev vedtaget.

FIU har i 2019 implementeret definerede udendørs rygezoner som et step på vej mod et fremtidigt totalt rygeforbud på FIU's anlæg. Dette for at undgå, at voksne rygere vil fravælge idrætten ved indførelse af totalt rygeforbud. Det påpeges, at de fleste voksne rygere dyrker deres idræt på de sende aftentider, hvor der ikke er mange børn og unge på anlæggene.

Det påpeges at kunne få uoverskuelige konsekvenser, hvis foreningerne pr 1/1 2020 pålægges at rygere ikke må udføre de vigtige roller som frivillige trænere og ledere, da et frafald blandt disse vil medføre færre idrætsaktive borgere herunder særligt børn og unge.

Det påpeges at være en voldsom udfordring (herunder af økonomisk karakter), hvis forpagteren af sportscafeen og selskabslokalerne i Frederiksberghallerne - som er bortforpagtet på fuldt kommercielle vilkår - pålægges totalt rygeforbud.

Det påpeges, at et rygeforbud for Kedelhallen og hal 4 i Frederiksberghallerne, hvor der jævnligt afholdes større aftenarrangementer med mange gæster, hvor en del er rygere, vil kunne medføre støjmæssige gener for naboerne, da rygerne i givet fald vil skulle henvises til fortovet udenfor anlægget.

Det påpeges at FIU's anlæg ikke er bemandet på en måde, hvor de for alvor kan påtage sig et ansvar for at sikre at rygeforbuddet overholdes inden for den gældende driftsaftale med Frederiksberg Kommune.

Magistrat

Magistraten har som personaleudvalg ansvar for indsats 4, der er primær, samt for de dialogbaserede indsatser 13, 14 og 15.

Røgfri arbejdsdag (Indsats 4)

Den 2. oktober 2019 godkendte et enigt Hovedudvalg den nye rygepolitik. Fra den 1. januar 2020 indføres der røgfri arbejdsdag for medarbejdere på kommunale skoler og institutioner, hvor børn/unge udgør hele eller en væsentlig del af målgruppen. Ændringerne får konsekvenser for 93 ud af 140 institutioner (både selvejende og kommunale samt

høringsperioden januar - februar 2019.

I handleplanen lægges op til at indføre totalt rygeforbud på institutioner og matrikler, hvor der færdes mange børn og unge. Er rygning ikke muligt/tilladt for de voksne i forbindelse med udøvelsen af idræt kan det forhåbentligt give anledning hos de pågældende til helt at stoppe med at ryge. I andre kommuner er der ligeledes indført rygeforbud på idrætsanlæg, eksempelvis Brøndby og Ishøj og flere er på vej med tilsvarende tiltag.

Frivillige trænere og ledere er vigtige rollemodeller for mange børn og unge, og med Røgfri Generation er det formålet at børn og unge ikke udsættes for røg i deres hverdagsliv. Det er forvaltningens vurdering, at dette formål må forventes at møde forståelse og blive efterlevet af ansvarlige rollemodeller i foreningslivet.

Kommercielle foretagender, hvor børn og unge ikke udgør en væsentlig del af målgruppen, som eksempelvis Sportscafeen og selskabslokalerne i Frederiksberghallerne er ikke i første omgang omfattet af krav om røgfrihed. Kommunen vil dog gerne i dialog også med kommercielle foretagender, hvor børn og unge kommer, med henblik på at understøtte Røgfri Generation.

Kedelhallen og hal 4 er til daglig omfattet af røgfrihed med baggrund i, at der færdes mange børn og unge. Jævnfør de foreslåede retningslinjer for implementering af handleplanen ovenfor er disse - ligesom fx teatrene - underlagt fuld røgfrihed 24/7. Det betyder, at institutionerne i forbindelse med voksenarrangementer må henvise evt. rygere til steder uden for institutionens matrikel. I den kommende status for implementering af Røgfri Generation i 2020 vil retningslinjerne blive evalueret, herunder evt. utilsigtede konsekvenser for fx naboer.

Jævnfør retningslinjer for implementeringen af handleplanen ovenfor vil kommunikation i form af skiltning om røgfrihed på institutionerne være det bærende element i indsatsen over for borgerne. Erfaringer viser, at skiltning respekteres af de fleste.

institutioner, der modtager tilskud). Heraf havde 22 i forvejen valgt at indføre røgfri arbejdsdag. Den reviderede rygepolitik forventes at blive behandlet i Kommunalbestyrelsen den 2. december 2019. Ændringerne vil herefter kunne træde i kraft den 1. januar 2020 og betragtes på lige linje som andre personalepolitikker og retningslinjer i Frederiksberg Kommune.

Mindre synlige tobaksvarer i butikkerne og kioskerne (Indsats 13) og Røgfri ikke-kommunale arbejdspladser på Frederiksberg (Indsats 14)

Der vil i 2020 blive gennemført en dialog med Erhvervsrådet omkring 'Mindre synlige tobaksvarer i butikker og kiosker' samt 'Røgfri ikke-kommunale arbejdspladser på Frederiksberg'.

Skærpet opfølgning vedr. aldersgrænse for køb af tobak (Indsats 15)

I løbet af vinteren 2019-2020 vil Forebyggelsesområdet tage kontakt til detailhandlen for at skærpe opmærksomheden på aldersgrænsen for unges køb af hhv. tobak og alkohol.

Socialudvalget

Socialudvalget har ansvar for indsats 2 og 4, der er primære.

Rygning bidrager til, at der er ulighed i sundhed, og at socialt udsatte dør tidligere end resten af befolkningen. Handleplanen har derfor fokus på unge, der er i en socialt udsat position.

Røgfri institution og røgfri arbejdsplads (Indsats 2 og 4)

Kollegiet på Svanholmsvej og lejlighederne på Lauritz Sørensenvej er begge omfattet af handleplanen for Røgfri generation. Kollegiet på Svanholmsvej har tidligere besluttet at være en røgfri institution. Dvs. at beboerne ikke må ryge på fællesarealerne og medarbejderne ikke må ryge i løbet af arbejdsdagen. For lejlighederne på Lauritz Sørensenvej har det ligeledes været gældende, at det ikke er tilladt at ryge på fællesarealerne.

For begge botilbud gælder, at beboernes værelse betragtes på lige fod med 'egen bolig', hvorfor der ikke kan indføre rygeforbud på institutionernes værelser.

Med den ændrede rygepolitik vil medarbejderne på begge institutioner udgøre positive rollemodeller. Samtidig er handleplanen med til at skabe fokus på rygning og ulighed i sundhed, hvilken kan danne udgangspunkt for en naturlig dialog med de beboere, der ryger.

I handleplanen lægges der vægt på, at borgere i en socialt udsat position skal have tilbud om hjælp til rygestop, som er tilrettelagt, så de matcher målgruppens behov og livsstil.

Frederiksberg Sundhedscenter har siden 2014 støttet op omkring etablering af rygestopkurser for patienter i den ambulante psykiatri. Der er blevet afholdt regelmæssige rygestopkurser for målgruppen varetaget af medarbejdere i psykiatrien med sparring fra Sundhedscentret.

Som en del af Socialafdelingens handleplan for Sundhedspolitikken indgår rygestopkurser for borgere og medarbejdere på socialpsykiatriske bosteder. Der er indgået aftale om at starte et rygestopkursus i november 2019 på værestedet Flinten for borgere og deres støttekontaktpersoner. Tidligere har der været afholdt et lignende tilbud på bostedet Thea. Kurserne er tilpasset målgruppen og følger anbefalinger fra Kræftens Bekæmpelse ift. indhold og færre deltagere på kurserne.

Såfremt der er opbakning til det i Socialområdet etableres flere rygestopkurser for psykisk sårbare borgere og deres støttekontaktpersoner på psykiatriske bosteder eller væresteder.

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget har ansvar for indsats 9, 16, 17, 18, 19 og 20. Indsatserne er primære, dialogbaserede samt opfølgende.

Dialog om røg i børnefamilier (Indsats 9)

Sundhedstjenesten og Tandplejen tager dialog med børnefamilierne om rygning og konsekvenserne af såvel aktiv som passiv rygning i hjemmet. Sundhedsstyrelsen har i oktober 2019 offentliggjort "Børn og unges sundhed og trivsel - anbefalinger til kommunerne", som indgår i Sundhedstjenestens rådgivningsvirksomhed.

Medarbejderne i Sundhedstjenesten og Tandplejen er orienteret om rygestopkurserne torsdag den 31. oktober og mandag den 4. november 2019. Lederne er sammen med formandskabet i MED-organisationen indbudt til temamøde om for informationsmøde om røgfri generation den 7. november 2019.

Sundhedstjenesten gav et oplæg om tobak og rygning på SSP-udvalgets møde den 19. september 2019, som efterfølgende besluttede at arbejde videre med tobak som tema på det årlige SSP-seminar den 5. og 6. december 2019.

Praktiserende læger tager dialog med familier, hvor der er børn i hjemmet (Indsats 16)

I foråret 2020 vil Røgfri generation blive drøftet på et møde i KLU-regi. Formålet er bl.a. at skærpe lægernes opmærksomhed på at drøfte rygevaner med familier, hvor der er hjemmeboende børn. Initiativet vil blive omtalt i nyhedsbrevet fra Frederiksberg Kommune til Almen Praksis.

Medlemskab af partnerskabet 'Røgfri Fremtid' (Indsats 17)

Frederiksberg Kommune er indmeldt i partnerskabet 'Røgfri fremtid'.

Koordineret og sammenhængende tværgående indsats; herunder information (Indsats 18)

Kommunikation er et centralt element i implementeringen af Røgfri Generation. Formidling og meningsskabelse omkring betydningen af reduktion af røg er en forudsætning for, at målet om en røgfri generation i 2030 kan realiseres. Kommunikationen er dels rettet mod borgere, dels mod medarbejdere og samarbejdspartnere.

I forbindelse med handleplanen er der udarbejdet kommunikationsstrategier og –planer. Hvor det har været muligt, er der indhentet gratis materiale i form af bl.a. pjecer fra Kræftens Bekæmpelse, ligesom der er udarbejdet materiale målrettet Frederiksberg Kommune.

Der er lagt vægt på, at materialet har et ensartet udtryk, der læner sig op af det nationale materiale, for at understrege, at der er tale om en samlet og koordineret indsats på tværs af såvel Frederiksberg Kommune som på landsplan. Samtidig er kommunikationsmaterialet, hvor det har været muligt, en del af den fælles kommunale designlinje.

Der er nedsat en arbejdsgruppe, der skal udarbejde en plan for skiltning på de kommunale matrikler, så det sikres, at der er et fælles udtryk.

Koordinering af opfølgende indsats i form af rygestoptilbud til borgere og medarbejdere (Indsats 19)

I forbindelse med indførelse af Røgfri arbejdsdag blev det besluttet, at medarbejderne tilbydes rygestopkurser. Der er i efteråret 2019 udbudt to rygestopkurser til medarbejdere med start henholdsvis den 31. oktober og den 4. november. Kurserne er både udbudt til medarbejdere, der er omfattet af den politiske beslutning om røgfri arbejdsdag, og medarbejdere, der ønsker at benytte lejligheden til et rygestop.

Forvaltningen har ansøgt Lægemedelstyrelsen om dispensation til vederlagsfri udlevering af rygeafvænningsprodukter. Lægemedelstyrelsen har givet afslag på dette med henvisning til, at målgruppen bestående af kommunale medarbejdere ikke falder ind under lovgivningens formål, der er rettet mod afgrænsede grupper af storrygere, hvor prisen på rygeafvænningsprodukter er en afgørende faktor for, om deltagerne vil afstå fra behandling på grund af manglende ressourcer. Målgrupperne, der kan opnå dispensation, er bl.a. storrygere, der samtidig er socialt udsatte, psykisk sårbare og kronisk syge.

Erfaringsudveksling, netværk af ledere og medarbejdere fra kommunen og samarbejdspartnere (Indsats 21)

Den 7. november 2019 blev der afviklet et temamøde for alle institutioner, der omfattes af den nye rygepolitik, for at understøtte overgangen til røgfri arbejdsdag pr. 1. januar 2020. På mødet blev deltagerne bl.a. informeret om kommunens nye rygepolitik samt erfaringerne fra en kommune, der allerede har indført røgfri arbejdsdag.

Undervisningsudvalget

Undervisningsudvalget har hele eller dele af ansvaret for implementering af 1, 4, 7, 10, 12, 15 og 20 som omfatter både primære og dialogbaserede indsatser.

Status på de enkelte punkter beskrives nedenfor.

Røgfri skoledag på kommunale skoler (Indsats 1)

Børne- og Ungeområdet har den 19. august og 7. oktober 2019 tilskrevet alle kommunale skoler med brev til skolelederen om håndhævelse og sanktionering ifm. røgfri skole- og arbejdstid. Der henvises til mulighederne for erfaringsudveksling og erfaringsopsamlingen fra Kræftens Bekæmpelses "Røgfri skoletid i grundskolen – Erfaringer og anbefalinger til en god proces". Endvidere opfordres skolerne til at styrke røgfri fællesskaber blandt elever og ansatte på skolen og fokusere på at skabe pauseaktiviteter som alternativ til rygepauser. Det bemærkes, at skoler siden 15. august 2007 har været omfattet lov om røgfri miljøer, som indebærer at de ansatte og elever ikke må ryge på institutionens område. På de månedlige skoleledermøder er der mulighed for erfaringsudveksling.

Fælleselevrådet og Undervisningsudvalget har på deres møde 24. april 2019 drøftet implementeringen af røgfri generation herunder Sundhedsstyrelsens rapport "Veje til et røgfrit ungeliv".

Røgfri arbejdsdag (Indsats 4)

Børne- og Ungeområdets brev til de kommunale skoler indeholder en opfordring til at drøfte implementeringen i MED-organisationen. Endvidere er information om rygestopkurserne torsdag den 31. oktober og mandag den 4. november 2019 formidlet til skolerne. Lederne er sammen med formandskabet i MED-organisationen indbudt til informationsmøde om røgfri generation den 7. november 2019.

Røgfri legepladser (Indsats 7)

På børneinstitutioner herunder skoler, der fortrinsvis har optaget børn og unge under 18 år, har det siden 15. august 2007 ikke været tilladt at ryge på institutionens område jvf. Lov om røgfri miljøer. Børne- og Ungeområdet har i samarbejde med By- Kultur- og Miljøområdet taget skridt til opdatering og tydeliggørelse af skiltningen ved kommunens skoler.

Røgfri skoledag på private skoler og efterskoler (Indsats 10)

Undervisningsudvalget drøftede røgfri generation med privatskolerne mandag den 12. november 2018 og i 2019 holdes det årlige dialogmøde mandag den 25. november 2019.

Røgfri Campus (Indsats 12)

Uddannelsesrådet drøfter på et fællesmøde med Undervisningsudvalget og Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, hvordan får vi i fællesskab færre unge til at ryge; herunder Frederiksberg Kommunes rygepolitik og mulighederne for samarbejde i fht. ungdomsuddannelserne.

Skærpet opfølgning vedr. aldersgrænse for at købe tobak (Indsats 15)

SSP-udvalget, hvor kommune og politi er repræsenteret, besluttede på baggrund af positive tilkendegivelser fra politiet at arbejde videre med en opfølgende indsats, hvor politiet og gadeplansmedarbejdere fra SSP går i dialog med udsalgssteder omkring overholdelse af aldersgrænser for salg af tobak; eventuelt kombineret med en mærkningsordning.

Styrken undervisningstilbud på mellemtrinnet (Indsats 20)

SSP-konsulenterne har udviklet et særligt forløb om rygning, som er obligatorisk på 7. klassetrin. Forløbet er efter et pilotforsøg sat i drift og foreløbig afviklet 5. november på Skolen på La Cours Vej, den 11. november på Skolen på Nylandsvej og Skolen ved Bülowvej. Der er planlagt yderligere forløb på Skolen ved Bülowvej den 26. november 2019.

Økonomi

Ingen

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Arbejds- og Uddannelsesudvalget, By- og Miljøudvalget, Børneudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Sundheds- og Forebyggelsesudvalget, Socialudvalget, Undervisningsudvalget samt Magistrat som personaleudvalg den 25. november 2019.

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 13. januar 2020.

Bilag

Bilag 1. Røgfri_generation_handleplan_juli_2019

Bilag 2. RøgfriGeneration_Institutionsliste_14nov

Bilag 3. Implementeringsplan for kultur- og fritidsområdet

Bilag 4. Bemærkninger fra FIU om Røgfri Generation

Punkt 96: Styrket lægedækning på herberger og botilbud

00.00.00-P35-1-19

Resume

Socialudvalget godkendte på deres møde den 18. november 2019 sagen om styrket lægedækning på herberger og botilbud (pkt.101) og besluttede at sagen sendes til orientering i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Udsatterådet. Tiltaget skal bidrage til at reducere ulighed i sundhed og gøre sundhedstilbud mere tilgængeligt for udsatte på Frederiksberg.

Beslutning

Sundheds- og forebyggelsesudvalget tog sagen vedr. styrket lægedækning på herberger og botilbud til efterretning.

Indstilling

Socialudvalget indstiller, at udvalget tager sag vedr. styrket lægedækning på herberger og botilbud til orientering.

Sagsfremstilling

Socialudvalget godkendte på deres møde den 18. november 2019 sagen om styrket lægedækning på herberger og botilbud (pkt.101) og besluttede at sende sagen til orientering i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Udsatterådet. Tiltaget skal bidrage til at reducere ulighed i sundhed og gøre sundhedstilbud mere tilgængeligt for udsatte borgere på Frederiksberg.

Baggrund

Socialt udsatte borgere på botilbud og herberg, som hjemløse, stof- og alkoholmisbrugere, har ofte store sociale og sundhedsmæssige udfordringer. Levetiden er markant lavere end resten af befolkningen. Socialt udsatte dør således gennemsnitligt mellem 19 og 17 år tidligere end den øvrige befolkning. De lever i gennemsnit længere tid med et dårligt helbred, og har dagligt ofte alvorlige tandsmerter, hjerte-, lunge- eller leverproblemer og nedsat førlighed kombineret med stress og psykisk sygdom.

Udsatte borgere har sporadisk eller ingen kontakt til egen læge eller sundhedsvæsenet. Udsattes brug af sundhedsvæsenet har i mange tilfælde karakter af brandslukning - og ikke af regelmæssig og opfølgende behandling, hvorved alvorlige sygdomme overses og negligeres. Der ses eksempelvis en markant overdødelighed af sygdomme, som kan behandles eller forebygges, hvis der var en god kontakt til sundhedsvæsenet.

Den psykiatriske indlæggelsehyppighed på grund af stof- og alkoholmisbrug blandt socialt udsatte er også betydelig større sammenlignet med den øvrige befolkning. Beboere på de sociale bosteder og herberger har således ofte også komplekse sundhedsproblemer. Dertil kommer at socialt udsattes møde med sundhedsvæsenet kan være problemfyldt. Udfordringerne kan f.eks. dreje sig om oplevelse af stigmatisering og mistro fra sundhedspersonale i forhold til om de har reelle smerter eller deres håndtering af eget helbred og medicin, som gør at behandlingen ikke er optimal. Udsatte har derfor ofte behov for specialiseret hjælp og en særlig håndholdt indsats for at gennemføre behandlingsforløb af længere varighed.

Integration af en sundhedsmæssig indsats i de daglige pædagogiske indsatser og planer

For at blive bedre til at matche udsatte gruppes behov for målrettede sundhedstilbud, og hermed bane vejen for at reducere ulighed i sundhed, foreslås et sundhedstilbud i form af styrket lægedækning på herberger og botilbud. Forslaget omfatter ansættelse af en læge på fuldtid inden for lægekorpset på Frederiksberg, som bliver fast tilknyttet til Frederiksberg Kommunes Rådgivningscenter (FKRC), botilbuddet Lioba (borgere med dobbeltdiagnose) og herbergerne Lærkehøj og Lindevangen samt natherberget, hvor der også ofte er brug for en sundhedsfaglig indsats til de ca. 15 - 16 borgere, som kommer hver nat.

Forslaget om styrket lægedækning skal bygge bro mellem den sundhedsmæssige indsats og de daglige pædagogiske indsatser og planer. En læge på de sociale tilbud og herberger kan ruste personalet til bedre at håndtere sundhedsindsatser og relaterede forhold som hygiejne håndtering samt give sundhedsfaglig bistand og opkvalificere personalet. Dette vil understøtte de enkelte tilbud i at leve op til krav fra Styrelsen for Patientsikkerhed, som siden 2017 har været på tilsynsbesøg på Frederiksberg Kommunes botilbud.

Forslaget om styrket lægedækning understøtter Udsattepolitikens Handleplan 2019 - 2020 besluttet af Socialudvalget den 16. juni 2019 (pkt. 64), hvor udviklingstiltag nr. 9 "Faste læger på botilbud rettet mod borgere med psykiske lidelser" indgår. Dette tiltag udspringer af en landsdækkende aftale som KL, PLO, staten og Danske Regioner har indgået om faste læger tilknyttet længerevarende botilbud for borgere med psykiske lidelser efter §108, som skal sikre implementering af faste læger på botilbud i lighed med faste læger på plejecentre. Denne aftale er udarbejdet som en allonge til aftalen om faste læger tilknyttet plejecentre, og følger samme aftalemæssige vilkår.

Model for styrket lægedækning på herberger og botilbud

Erfaringer fra Frederiksberg Kommune og landets øvrige kommuner viser, at rekruttering af faste læger til botilbud er en udfordring. Der er i Frederiksberg Kommune samarbejdet med bl.a. Frederiksberg PLO om at få besat en deltidsstilling som læge på længerevarende botilbud, uden held.

Frederiksberg Kommune har tidligere slået en stilling op på botilbuddet Thea med henblik på en efterfølgende udbredelse til de øvrige botilbud. Ingen praktiserende læger har valgt at søge stillingen. Frederiksberg PLO har meldt ud, at de på nuværende tidspunkt er presset på ressourcer, da flere læger ønsker at gå på pension, men har svært ved at sælge deres enmandspraksis. Derfor foreslår forvaltningen en model, hvor lægen ansættes i en fuldtidsstilling i regi af Frederiksberg Kommunes Rådgivningscenter (FKRC) og refererer til overlæge Christian Hvidt. Lægen tilknyttes også botilbuddet Lioba (borgere med dobbeltdiagnose) samt herbergerne Lærkehøj og Lindevangen og natherberget. Der er således tale om en stilling, som etableres i en kombination mellem FKRC og herbergerne samt botilbud Lioba.

En fast læge til FKRC, botilbud og herbergerne skal medvirke til at styrke kvaliteten i indsatsen, sådan at der i højere grad både tages højde for udsattes sociale og sundhedsmæssige problemer. Lægens funktion er en sundhedsfaglig rådgivning til personale, herunder rådgivning om somatiske forhold med henblik på at sikre at personalet forholder sig observante på kritiske somatiske forhold så som medicinforgiftning, håndtering af udlevering af medicin og forhold vedr. kronisk sygdom f.eks. diabetes. Samtidig skal lægen give sparring om hvordan personalet bedst muligt navigerer i sundhedssystemet i forhold til den enkelte borger. Eksempelvis hvornår der skal rettes henvendelse til enten speciallæge eller borgerens egen læge samt hjælp til at sikre etablering af kontakt til borgernes læge. Lægens funktion vil således primært være faglig supervision af personale og brobygger til det etablerede sundhedssystem.

Såfremt Socialudvalget godkender ovenstående model for ansættelse af en læge på fuld tid orienteres PLO om, at forvaltningen pga. af vanskeligheder med at rekruttere en læge til længerevarende botilbud for borgere med psykiske lidelser efter §108, i stedet vil ansætte en læge på fuldtid, som knyttes til FKRC, botilbud og herbergerne. En styrket lægedækning på Frederiksbergs botilbud og herberger vil øge socialt udsattes sundhed og trivsel, som i stigende grad har mange komplekse sundhedsrelaterede problemer.

Etableringen af en fuldtidsstilling i et eksisterende lægefagligt miljø forventes at ville give bedre forudsætninger for at rekruttere en læge og hermed mulighed for opfyldelse af den landsdækkende aftale om faste læger tilknyttet længerevarende botilbud. Ligesom det også vil forbedre FKRC's mulighed for at rekruttere en læge på halv tid.

Økonomi

Stillingen for en fuldtidslæge finansieres via midler fra delaftalen til satspuljeaftalen for 2017-2020, om at etablere en ordning med faste læger på botilbud efter servicelovens § 108, der har borgere med psykiske lidelser som målgruppe samt ledige lønmidler til en ledig deltidsstilling på FKRC og indenfor den samlede budgetramme for Socialafdelingens botilbud samt Herbergerne Lærkehøj og Lindevangen. Se tabel nedenfor:

	Udgift pr. år (kr.)	Procent fordeling (ca.)
Læge på botilbud	850.000	
<i>Finansiering:</i>		
Midler til læge fra Satspulje	88.000	10%
FKRC finansierer 16 timer (ledige lønmidler)	340.000	40%
Indenfor den samlede budgetramme for Socialafdelingens botilbud	255.000	30%
Herbergerne Lærkehøj og Lindevangen driftsbudget *	170.000	20%

* Denne udgift vil betyde en højere takst på herberg, dvs. at borgerens bopælskommune kommer til at afholde udgiften, ligesom der vil være statsrefusion på 50 % af udgift.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 25. november 2019

Historik

Socialudvalget godkendte den 18. november 2019 tiltag om styrket lægedækning på herberger og botilbud målrettet de allermest udsatte borgere og godkendte, at sagen sendes til orientering i sundheds- og forebyggelsesudvalget samt Udsatterådet. Socialudvalget ønsker meddelelse, når lægen er ansat.

Punkt 97: Orientering om tilsynsbesøg i Sundhedsplejen fra Styrelsen for patientsikkerhed

29.12.00-G01-8-19

Resume

Styrelsen for Patientsikkerhed gennemfører løbende tilsyn med udvalgte behandlingssteder jvf. § 213 Sundhedsloven. Den 24. september 2019 aflagde styrelsen tilsynsbesøg i sundhedsplejen. Styrelsen udarbejder efter et tilsyn en tilsynsrapport jvf. § 213b som fremsendes til kommentering og efterfølgende offentliggørelse. Styrelsens endelige rapport offentliggøres på tilsynets hjemmeside og Frederiksberg Kommune skal offentliggøre rapporten på kommunens hjemmeside jvf. kapitel 6 i bekendtgørelse 976. Rapporten forelægges til orientering.

Beslutning

Sundheds- og forebyggelsesudvalget tog Styrelsen for Patientssikkerheds tilsynsrapport til efterretning.

Indstilling

Børne- og Ungeområdet indstiller, at Styrelsens for Patientssikkerheds tilsynsrapport tages til orientering

Sagsfremstilling

Styrelsen for Patientsikkerhed gennemførte tirsdag den 24. september 2019 et tilsynsbesøg i Sundhedsplejen i henhold til Sundhedslovens § 213. Styrelsen vurderer behandlingssteder efter en skala med fire trin:

1. Ingen problemer af betydning for patientsikkerheden
2. Mindre problemer af betydning for patientsikkerheden
3. Større problemer af betydning for patientsikkerheden
4. Kritiske problemer af betydning for patientsikkerheden

Styrelsen for Patientsikkerhed vurderer, at Sundhedsplejen i Frederiksberg Kommune fremstår sundhedsfagligt velorganiseret med gode procedurer og høj grad af systematik. Styrelsen har i sin vurdering lagt vægt på, at målepunkterne vedrørende sundhedsplejens organisering, herunder instrukser, patientens retsstilling og kommunikation i overgange i patientforløbet, samt hygiejne var opfyldt. Journalføringen var grundig og fyldestgørende i forhold til beskrivelse af aktuelle og potentielle problemer.

Dog finder Styrelsen for Patientsikkerhed mangler i den sundhedsfaglige dokumentation vedrørende opfølgning og evaluering. Styrelsen noterer sig, at sundhedsplejen i Frederiksberg Kommune inden tilsynet, havde taget initiativ til to temadage i november 2019 om dokumentation og juridiske aspekter, herunder den sundhedsfaglige beskrivelse af opfølgning og evaluering af den aktuelle sundhedspleje. På den baggrund placerer Styrelsen for Patientsikkerhed sundhedsplejen i kategori 2 "Mindre problemer af betydning for patientsikkerheden".

Styrelsen fremsendte med skrivelse af 14. oktober 2019 udkast til tilsynsrapport til sundhedsplejen med anmodning om eventuelle bemærkninger senest 4. november 2019. Sundhedsplejen fremsendte ændringer til de faktuelle forhold i rapporten. Ændringerne er skrevet ind i rapporten og det indkomne materiale er vurderet, men giver ikke anledning til ændringer i vurderingen efter tilsyn. Styrelsen har med brev af 8. november 2019 fremsendt den endelige tilsynsrapport, som Frederiksberg Kommune i henhold til bekendtgørelse 976, kapitel 6 offentliggøre på hjemmesiden og som Styrelsen for Patientsikkerhed offentliggør på styrelsens hjemmeside.

Styrelsen afslutter med rapporten tilsynet.

Børne- og Ungeområdet vurderer, at sundhedsplejen med de allerede iværksatte tiltag, herunder arbejdet med den handleplan som opfølgning på brugertilfredshedsundersøgelsen som udvalget får forelagt primo 2020 har imødekommet styrelsens opmærksomhedspunkt.

Økonomi

Ingen

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Børneudvalget, Undervisningsudvalget, Sundheds- og forebyggelsesudvalget

Bilag

Følgende til endelig tilsynsrapport

Endelig tilsynsrapport

Punkt 98: 3. forventede regnskab 2019

00.30.14-S00-7-19

Resume

Sagen indeholder forvaltningens tredje og sidste samlede prognose for regnskabsresultatet 2019.

Beslutning

Sundheds- og forebyggelsesudvalget tog orienteringen vedrørende 3. forventede regnskab 2019 til efterretning.

Indstilling

Direktionen indstiller, at magistraten over for kommunalbestyrelsen anbefaler:

1. at 3. forventede regnskab 2019 tages til efterretning
2. at følgende tillægsbevillinger godkendes under service:
  - Servicerammeneutrale omplaceringer mellem udvalg i 2019 og 2020 samt budgetoverslagsår, jf. bilag 2a og bilag 3k,
  - Overførsel af netto 3,4 mio. kr. fra budget 2019 til 2020- 2023 jf. tabel 3 og bilag 7. Bevillingerne har modpost på kassen,
  - Merudgifter i 2019 med modpost på puljen til uforudsete udgifter på 11,8 mio. kr., jf. bilag 2a,
  - Tekniske ændringer af budget 2019 med modpost på kasse med mindreudgifter for 1,5 mio.kr. jf. tabel 2 og bilag 6,
2. at følgende tillægsbevillinger gives under overførsler med modpost på kassen:
  - Overførsel af udgiftsbudget på 0,8 mio. kr. fra budget 2019 til 2020,
  - Mindreudgifter i 2019 for i alt 28,8 mio. kr. jf. bilag 3a-3j,
3. at følgende tillægsbevillinger gives under anlæg:
  - Overførsel af rådighedsbeløb på 5,0 mio. kr. fra budget 2019 til 2020 vedrørende anlæg uden for rammen jf. bilag 2b og bilag 3l,
  - Mindreudgifter inden for anlægsrammen på 66,4 mio. kr. i 2019 og nettomerudgifter på 45,4 mio. kr. i 2020 bevilges med modpost på den negative anlægspulje i hhv. 2019 og 2020 jf. bilag 2b og bilag 3l,
  - Overførsel af rådighedsbeløb på 10,9 mio. kr. fra budget 2019 til 2020 vedrørende brugerfinansierede anlægsudgifter jf. bilag 2b og bilag 3l,
  - Mindreindtægter vedrørende anlæg på 23,0 mio.kr. i 2019, og tilsvarende merindtægter i 2020 tillægsbevilges jf. bilag 2b og 3l,
4. at følgende tillægsbevillinger gives under finansielle poster:
  - Netto merindtægter under kommunes indtægtsside på 26,1 mio. kr. i 2019, jf. bilag 4,
  - Netto mindreudgifter for 16,8 mio. kr. under øvrige finansielle poster i 2019 jf. bilag 4,
  - Netto mindreudgifter for 27,3 mio. kr. under øvrige finansielle poster i 2020 jf. bilag 4,
5. at opfølgning på initiativer i budget 2019 tages til efterretning, jf. bilag 5,
6. at orientering omkring økonomisk status på salg af ejendomme tages til efterretning, jf. bilag 8.

Direktionen indstiller, at fagudvalgene tager orienteringen vedrørende 3. forventede regnskab 2019 til efterretning.

Sagsfremstilling

Sagen indeholder forvaltningens tredje og sidste samlede prognose for Frederiksbergs regnskabsresultat 2019.

Kommunens økonomi kan deles op i drift, anlæg, indtægter og finansielle poster, der gennemgås i nævnte rækkefølge. Til sidst samles op på Frederiksbergs samlede økonomi.

Boks 1: Hovedkonklusioner i 3. forventede regnskab

Mindreforbrug på servicerammen Der er på tværs af udvalg indmeldt et forventet mindreforbrug på 15,5 mio. kr. i forhold til korrigeret budget for Frederiksberg Kommune. Dette svarer til en afvigelse på 0,4 pct. af budgettet. Korrigeres der for midler der flyttes fra budget 2019 til 2020, 2021 og 2022, og som alene er udtryk for at midler bruges i et andet år, er mindreforbruget 12,1 mio.kr. eller 0,3 pct. Der

forventes derfor ikke udfordringer i forhold til at overholde servicerammen i 2019.

Mindreforbrug på overførselsudgifterne På overførselsudgifter forventes mindreudgifter for 41,7 mio. kr. Den primære årsag er, at kommunerne ikke er midtvejsreguleret af staten som følge af økonomiaftalen. Det betyder, at de reserverede midler nu lægges i kassen.

Balance på anlægsrammen I 2019 har Frederiksberg en negativ anlægspulje, der udgør 69,9 mio. kr. Der er med 3. forventede regnskab fundet afvigelser, så anlægsrammen forventes at balancere i 2019, og kommunen dermed kan bidrage til, at kommunerne under ét holder sig inden for anlægsrammen.

Kassebeholdning Kommunens forventede kassetræk svarer til bundlinjen i regnskabsresultatet. Samlet set for 2019 forventes der et kassetræk på 78,7 mio. kr. og en kassebeholdning ultimo året på 802,6 mio. kr. inklusiv deponering. Dette er 110,0 mio. kr. mere, end forventningen i budgettet for 2019. Baggrunden er, at en række områder har givet et bedre resultat for Frederiksberg end forventet i budgettet. Hovedforklaringerne er at overførselsområdet ikke blev midtvejsreguleret, et lavt renteniveau samt flere indtægter fra forskerskat.

I løbet af 2019 har Frederiksberg, ligesom mange af landets andre kommuner, haft stigende udgifter til de børn og voksne, der har brug for ekstra hjælp, fordi de er udfordrede enten fysisk eller psykisk. Dette forventede regnskab viser også merudgifter til det specialiserede børneområde under børneudvalget, specialundervisning under undervisningsudvalget samt særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse under socialudvalget. Det er i 2019 lykkedes på tværs af kommunen, at finde modgående mindreforbrug, så kommunen forventes at overholde budgettet i år. Med vedtagelsen af budget 2020 er der også taget mange af de nødvendige skridt, der skal til for at sikre, at borgerne får den nødvendige hjælp, samtidig med at budgetterne kan overholdes fremadrettet.

Samtidig står en opdatering og ændring af udligningssystemet højt på den nationale dagsorden i 2020. Ændringer, der kan få store konsekvenser for Frederiksbergs økonomi inden for ganske kort tid. I det lys er det vigtigt at sikre, at Frederiksbergs udgifter holdes i ro, og at udgiftspres håndteres, så Frederiksberg står rustet til at løse de udfordringer, Frederiksberg står over for de kommende år.

På denne baggrund betragtes det forventede regnskabsresultat for 2019 som tilfredsstillende.

1. Drift

Driftsområdet udgøres af service- og overførselsudgifterne, herunder aktivitetsbestemt medfinansiering af sundhedsvæsenet.

1.1 Driftsudgifter inden for servicerammen

Table 1: Oversigt over serviceudgifter

Serviceudgifter (mio. kr.)	Korr. budget 2019	3. FR 2019	Tekniske ændringer	Afvigelse	Tillægsbevillinger af merforbrug	Tillægsbevillinger overførsel

						af budget til 2020-23
Magistraten	721,3	715,8	1,6	-7,1	0,0	-4,3
Bolig- og ejendomsudvalget	104,5	103,7	0,5	-1,2	0,0	0,0
Undervisningsudvalget	793,5	796,7	1,9	1,3	3,9	0,6
Ældre- og omsorgsudvalget	886,6	885,3	-1,2	-0,2	0,0	0,0
Kultur- og fritidsudvalget	179,0	175,6	-0,8	-2,5	0,0	0,0
Børneudvalget	694,6	695,1	-1,1	1,7	0,0	-0,5
Socialudvalget	463,8	471,8	-1,1	9,0	7,9	0,0
By- og miljøudvalget	111,8	109,1	-1,1	-1,6	0,0	0,1
Arbejdsmarkeds- og uddannelsesudvalget	12,5	13,2	0,0	0,7	0,0	0,7
Sundheds- og forebyggelsesudvalget	81,7	80,4	-0,1	-1,3	0,0	0,0
I alt uden puljen til uforudsete udgifter	4.049,3	4.046,6	-1,5	-1,2	11,8	-3,4
<i>Puljen til uforudsete udgifter</i>				<i>-14,3</i>	<i>-11,8</i>	
<i>Kassen</i>			1,5			3,4
I alt				-15,5		

Mindreforbrug på service

Samlet er der indmeldt mindreforbrug for 15,5 mio. kr. i 3. forventede regnskab. Heraf søges mindreforbrug på 3,4 mio. kr. driftsoverført, hvilket vil sige, at budgettet flyttes til kommende budgetår. Driftsoverførsler er udtryk for forskydninger i budgettet og er dermed ikke reelle mindreudgifter. Korrigeres der for driftsoverførsler, forventes der et mindreforbrug på 12,1 mio. kr., svarende til en afvigelse på 0,3 pct. af budgettet.

Det forventes derfor ikke, at Frederiksberg Kommune får udfordringer med at overholde servicerammen i 2019.

Under udvalgsafsnittene følger en gennemgang af de enkelte udvalgs afvigelser.

Håndtering af udgiftspres og tillægsbevillinger i 3. forventede regnskab.

I 3. forventede regnskab indstilles der i alt merforbrug på 11,8 mio. kr. tillægsbevillet. Disse midler finansieres af puljen til uforudsete udgifter. Herudover søges mindreforbrug for netto 3,4 mio. kr. lagt i kassen og budgettet flyttet til 2020-2023, som nærmere gennemgået i afsnit 1.2. Disse midler lægges i kassen i 2019, så de kan tages op i de år, hvor de overføres til. Sidst sker der en række tekniske ændringer af budgettet svarende til at budgettet nedjusteres med 1,5 mio. kr. Disse beskrives i tabel 2 og sker som følge af ændringen af kommunens rammer i forbindelse med økonomaftalen. Som det fremgår af tabel 1 er der samlet et mindreforbrug under udvalgene på 1,5 mio. kr., når der ses bort fra puljen til uforudsete udgifter. Dette dækker dog over forskelle i afvigelserne udvalg imellem. Afvigelserne under de enkelte udvalg er igen sammensat af mange mer- og mindreforbrug. Mange af de indmeldte mindreforbrug vedrører decentrale institutioner, der som en del af en sund økonomistyring har en lille opsparing. Derudover er der en række budgetter til øremærkede politiske bevillinger, som på nuværende tidspunkt vurderes at strække sig ind i 2020, og dermed har et mindreforbrug i 2019. Fælles for disse mindreforbrug er, at de ikke kan bruges til at dække merforbrug andre steder. Tages midler fra institutionernes opsparing og politiske projekter, vil det medføre at de decentrale institutioner mister deres mulighed for at tænke langsigtet, og at øremærkede projekter og initiativer vil være nødt til at stoppe halvvejs. Tages der højde for alle mindreforbrug, det ikke er hensigtsmæssigt at tillægsbevilge, er der i 3. forventede regnskab ikke midler i puljen til uforudsete udgifter til, at alle merforbrug kan tillægsbevilles. Derfor søges der alene tillægsbevilling til de udgiftspres, der er behandlet og bevilget i budget 2020. Her indgår skolernes udfordringer under

undervisningsudvalget, og særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU) under socialudvalget svarende til at der i alt udmøntes 11,8 mio. kr. fra puljen til uforudsete udgifter. Dermed underbygger 3. forventede regnskab, at regnskabet 2019 kommer til at understøtte budgettet for 2020.

Tekniske ændringer

Tabel 2: Tekniske ændringer af budget 2019

Serviceudgifter (mio. kr.)	Udgifts-neutrale omplaceringer	Nedregulering af P/L	DUT og andre reguleringer	I alt
Magistraten	-0,8	-1,6	4,0	1,6
Heraf puljen til uforudsete udgifter	0,0	0,0	3,5	3,5
Bolig- og ejendomsudvalget	1,3	-0,8	0,0	0,5
Undervisningsudvalget	0,9	-0,8	1,9	1,9
Ældre- og omsorgsudvalget	0,3	-1,6	0,1	-1,2
Kultur- og fritidsudvalget	-0,5	-0,3	0,0	-0,8
Børneudvalget	-0,4	-1,1	0,4	-1,1
Socialudvalget	-0,1	-1,1	0,1	-1,1
By- og miljøudvalget	-0,5	-0,6	0,0	-1,1
Arbejdsmarkeds- og uddannelsesudvalget	0,0	0,0	0,0	0,0
Sundheds- og forebyggelsesudvalget	0,0	-0,1	0,0	-0,1
I alt - tillægsbevillinger med modpost på kassen	0,0	-7,9	6,5	-1,5

Økonomiaftalen 2020, der blev indgået imellem KL og regeringen i september, indebærer en række tekniske ændringer i kommunernes budgetter. Disse ændringer omhandler ikke alene budget 2020, men har også betydning for budgettet i 2019. Ændringerne påvirker både kommunernes finansiering og den ramme, som kommunernes samlede udgifter skal holdes inden for. Idet økonomiaftalen blev indgået i september, indarbejdes ændringerne for 2019 med 3. forventede regnskab. I tillæg til ændringerne som følge af økonomiaftalen forslås en række omplaceringer af budget imellem udvalg af teknisk karakter. Tilsammen giver det de tekniske ændringer i 3. forventede regnskab. Fælles for de tekniske ændringer er, at de tillægsbevilles på kassen og er udgiftsneutrale for kommunen. Mer- og mindreudgifter som følge af DUT og P/L modsvares på kommunens finansposter, hvor de indgår under tilskud og udligning på kommunens indtægtsside.

Det skal bemærkes, at forvaltningen har vurderet, at enkelte ændringer som følge af ny lovgivning ikke bør udmøntes, da Frederiksberg Kommune ikke har opgaven, eller at de økonomiske konsekvenser af lovændringen allerede er indregnet i Frederiksbergs økonomi. Dette medfører, at DUT og andre reguleringer frigiver 3,5 mio. kr. til puljen til uforudsete udgifter i 2019, ligesom 0,7 mio. kr. ikke udmøntes på overførselsområdet.

Tekniske ændringer under service er opsummeret i tabel 2. En fuldstændig oversigt over udgiftsneutrale omplaceringer fremgår af bilag 3k. Udmøntningen af DUT fremgår af bilag 6, og konsekvensen af nedjusterede pris- og lønfremskrivning fremgår af de enkelte udvalg i bilag 3a-3j.

Udvalgsgennemgang

På magistratens område forventes der mindreudgifter for 7,1 mio. kr., hvoraf 4,3 mio. kr. søges overført til 2020-2022. Det samlede mindreforbrug fordeler sig på både mer- og mindreudgifter. Væsentlige mindreforbrug er til afholdelse af valg og merindtægter fra ordningen, hvor virksomheder og borgere har mulighed for at råde over vej. Derimod er der merudgifter til blandt andet tjenestemandspensioner og barselsordningen.

På *bolig- og ejendomsudvalget*s område forventes samlet mindredgifter for 1,2 mio. kr. Mindredgifterne kan primært tilskrives færre udgifter til byfornyelse.

På *undervisningsudvalget* forventes merforbrug på 1,3 mio. kr. Der søges i alt 3,9 mio. kr. tillægsbevillet. Merforbruget skyldes primært øgede udgifter til specialundervisning, ligesom syv af Frederiksbergs folkeskoler forventer merforbrug. Årsagen til at der gives en større tillægsbevilling end der er merforbrug skyldes mindreforbrug på projekter, der søges overført i overførselssagen.

Under *ældre- og omsorgsudvalget* forventes mindreforbrug på 0,2 mio. kr. Det samlede mindreforbrug omfatter både mer- og mindredgifter. Mindredgifterne relaterer sig primært til hjemmeplejen og elever. Under hjemmeplejen er der visiteret færre timer end forudsat i budgettet. Under elever inden for sundhedshjælper- og sundhedsassistentuddannelserne har der ikke har været den søgning, der var forudsat. Modsatrettet er der merudgifter, der primært omhandler køb af plejeboligpladser.

Kultur- og fritidsudvalget forventer samlet mindreforbrug på 2,5 mio. kr. Afgivelsen er sammensat af både mer- og mindreforbrug. De primære mindreforbrug omhandler leasingudgifter til Flintholm Svømmehal, da byggesagen endnu ikke er endeligt afsluttet, så svømmehallen kan overgå til leasing. Mindreforbruget i år vil dog betyde merudgifter i kommende år. Derudover er der mindreforbrug, som vil indgå i overførselssagen, hvor de søges overført til 2020. Dette omhandler blandt andet arbejdet med at lave forundersøgelse til en idrætshal på Nordens Plads. Modsat er der fortsat udfordringer med få indtægter i Frederiksberg Svømmehal, hvor dele af svømmehallen er lukket frem til svømmehallen skal renoveres. God styring og mådehold med udgifterne har dog nedbragt udgifterne, så udfordringen i Frederiksberg Svømmehal udgør 0,5 mio. kr. i 3. forventede regnskab i mod 2,0 mio. kr. ved 2. forventede regnskab.

Under *børneudvalget* forventes der merudgifter for 1,7 mio. kr., og 0,5 mio. kr. søges overført til 2020. Merudgifterne omhandler primært forebyggende foranstaltninger under det specialiserede børneområde. Her er der både øgede udgifter, samt mindreindtægter, da der ikke længere kan opnås refusion for en række flygtninge. Merudgifterne skal ses i sammenhæng med mindredgifter på overførselsrammen under børneudvalget. Ydelserne inden for henholdsvis servicerrammen og overførselsrammen er tæt forbundne, og der er i løbet af 2019 sket en ændring, hvor flere bliver visiteret til et forebyggende tilbud inden for servicerrammen i stedet for tilbud under overførselsrammen. Derudover forventer Frederiksbergs daginstitutioner mindreforbrug.

Under *socialudvalget* forventes merforbrug på 9,0 mio. kr. Den primære årsag til merforbruget er øgede udgifter til særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU). Merudgifter til STU udgør 7,9 mio. kr., der søges tillægsbevillet.

På *by- og miljøudvalget*s område forventes mindredgifter for 1,6 mio. kr. Netto 0,1 mio. kr. søges fremrykket fra 2020. Fremrykningen omhandler betalinger til Frederiksberg Forsyning for afledning af vand fra kommunens veje, hvor der er større udgifter i 2019 på 3,5 mio. kr. der modsvares af tilsvarende mindreforbrug næste år, hvorfor budgettet fremrykkes. Modsat overføres midler vedrørende busreserven ud af 2019 til 2021-2023. Der har i 2019 været afsat en reserve til at dække mindreindtægter, samt behov for mindre justeringer af busdriften i forbindelse med åbningen af metro-cityringen. Disse midler overføres nu til kommende år, hvor der er klarhed over, hvordan behovet for kollektiv trafik har ændret sig med den nye metro. Desuden er der mindreforbrug vedrørende kommunalisering af private fællesveje, hvor der er kommunaliseret færre veje end forudsat i budgettet.

Under *arbejdsmarkeds- og uddannelsesudvalget* forventes merudgifter for 0,7 mio. kr. Merudgifterne omhandler projektet Bedre sammenhæng i støtte og vejledning, som har haft bedre fremdrift end forventet. Projektet har finansiering i både 2019 og 2020, og 0,7 mio. kr. søges derfor fremrykket fra 2020 til 2019.

Under *sundheds- og forebyggelsesudvalget* forventes mindredgifter for 1,3 mio. kr. Mindreforbruget omhandler primært forældreklasser under sundhedstjenesten, der ophører med udgangen af 2019, samt mindredgifter under Forebyggelsen, hvor en del af de igangsatte initiativer forventes at gå ind i 2020, og søges overført i overførselssagen.

1.2 Særlige fokusområder under service

De specialiserede områder

For at sikre at specialområderne ikke vokser på bekostning af normalområderne, har Frederiksberg Kommune en målsætning om, at de specialiserede områder ikke må udgøre over 17,8 pct. af servicerrammen. Dette svarer til niveauet i 2008, hvor den nuværende arbejdsdeling mellem kommunerne og regionerne blev fastlagt. Inden 3. forventede regnskab udgør budgettet til de specialiserede områder 17,6 pct. af servicerrammen. Med 3. forventede regnskab er der indmeldt afvigelser på de specialiserede områder på 14,4 mio. kr., hvilket bringer andelen af specialområdet op på 18,0 pct. af servicerrammen. Dette svarer til, at forbruget ligger 0,2 procentpoint over målsætningen. Overskridelsen viser, at der er behov for fortsat fokus på styring af de specialiserede områder, så de merforbrug, der er i 2019, ikke rækker ind i kommende budgetter. I budget 2020 er der allerede vedtaget initiativer, for eksempel vedrørende skolernes udfordringer til specialundervisning, som understøtter, at kommunen kan holde sig inden for målsætningen fremadrettet.

Driftsoverførsler fra 2019 til 2020 og frem

Kommunerne er igennem budgetloven underlagt rammer for hvor mange midler, der må bruges på service, den såkaldte servicerramme. Hvis kommunerne bruger flere penge på service end den samlede servicerramme, vil kommunerne blive ramt af både en kollektiv og en individuel sanktion. Dette har den følgeeffekt, at kommunerne ikke frit kan flytte midler imellem budgetår. Udfordringen opstår, når ledige midler i 2019 flyttes til 2020. Hermed bliver budgettet i 2020 højere, og den ramme som kommunerne og Frederiksberg er underlagt overskrides.

Styringsmæssigt kan det være en god ide at flytte midler i mellem budgetår. For at decentrale institutioner kan spare op, hvis de kan se merudgifter i fremtiden, er det nødvendigt at flytte i mellem budgetår. Ligesom datoen for hvornår en regning betales eller planlægning af nye initiativer kan betyde, at det er hensigtsmæssigt at flytte en aktivitet nogle måneder, også selv om det krydser et årsskifte.

For at løse denne udfordring er der i budgettet afsat en pulje til uforudsete udgifter. Puljen udgør i 2020 30 mio. kr., og har blandt andet den funktion, at den nedskrives, hvis der er behov for at overføre servicemidler i mellem år. Når puljen nedskrives, skabes der plads i budget 2020, så rammen ikke overskrides. Puljens størrelse sætter dog også en grænse for hvor meget, der kan overføres til 2020. Ud over at dække overførsler imellem budgetår, skal Puljen til uforudsete udgifter også dække eventuelle merudgifter til daginstitutioner, skoler og ældrepleje, hvis befolkningen ændrer sig, og der er behov for at udmønte midler i demografireguleringen. Derudover er det hensigtsmæssigt at have en rest tilbage reserveret til uforudsete udgifter. På nuværende tidspunkt vurderes det, at der vil være plads til ca. 15 mio. kr. i overførsler ind i 2020.

For at adressere udfordringen i at overføre budgetter i mellem år, har Frederiksbergs Kommune overførselsregler, der sætter rammerne for, hvor mange penge hver enkelt institution og budgetansvarlige leder har mulighed for at overføre fra et budgetår til et andet.

Overførselsreglerne indeholder grundlæggende to typer overførsler:

1. Automatiske overførsler. Op til 2 pct. i mindreforbrug af decentrale institutioners budget, decentralt merforbrug, eksternt finansierede midler samt midler til målrettede politiske bevillinger, hvor planlægningen gør det hensigtsmæssigt at krydse årsskiftet. Overføres automatisk i overførselssagen i marts måned når regnskabet er kendt.

2. Ansøgte overførsler. Institutioners bevidste opsparing til fremtidig investeringer, der går ud over den automatiske overførselsadgang på 2 pct. Derudover kan der ansøges om overførsler til rettidig omhu og langsigtet planlægning for områder, der ligger uden for den automatiske overførselsadgang, som budgetter til IT-systemer eller tværgående midler. Disse kan søges i 1. og 3. forventede regnskab. Disse ses i sammenhæng med en tværgående prioritering.

I 3. forventede regnskab har forvaltningen gennemgået alle indmeldte mindreforbrug for, om de vil være underlagt den automatiske overførselsadgang. Niveaue af forventede automatiske overførsler, det vil sige mindreforbrug inden for 2 pct. af institutionernes budget, politiske bevillinger og eksternt finansierede projekter, er på nuværende tidspunkt så højt, at det kan blive en udfordring at rumme dem inden for det ledige rum på 15 mio. kr. under puljen til uforudsete udgifter i 2020. Derfor indstilles der i 3. forventede regnskab kun et minimum af driftsoverførsler til 2020. På den måde sikres det, at der er rum til de automatiske overførsler i overførselssagen.

De overførsler, der indstilles overført til 2020, er udvalgt ud fra, hvilke overførsler der er forudsat overført i budgetprocessen for 2020, ansøgte overførsler vedrørende udvikling af fællesystemer, der understøtter hele kommunens drift, samt overførselsønsker, hvor midlerne ikke rykkes til 2020, men alene til 2021-2023 og dermed ikke belaster servicerrammen i 2020. Derudover indstilles det, at der godkendes fremrykninger fra budget 2020 og overslagsår, hvilket primært omhandler forskydning af betaling for vejafvandingsbidrag til Frederiksberg Forsyning, samt ændret afdragsprofil for tidligere års merforbrug på Bülowssvejs skolen. Disse forslås godkendt, da de giver rum i 2020.

Tabel 3: Driftsoverførsler 2019 til 2020-2023

Overførsel	Tillægsbevilling 2019	Tillægsbevilling 2020	Tillægsbevilling 2021	Tillægsbevilling 2022	Tillægsbevilling 2023
Driftsoverførsler	-8.207	2.689	1.839	2.539	1.139
Fremrykninger	4.799	-4.299	-250	-250	0
I alt	-3.408	-1.610	1.589	2.289	1.139

For at sikre, at institutioner og områder, der har udvist mådehold og rettidigt sparet op, er der mulighed for at behandle ansøgte overførsler fra 2019 til 2020 i 1. forventede regnskab 2020, hvor ansøgte overførsler vil blive prioriteret. Alle automatiske overførsler vil blive indstillet overført med overførselssagen, der behandles i magistraten og kommunalbestyrelsen i marts måned. Oversigt over samtlige driftsoverførsler fremgår af bilag 7.

2. Overførselsudgifter og aktivitetsbestemt medfinansiering

Nedenstående tabel 4 viser de indmeldte afvigelser og tillægsbevillinger på overførselsudgifter. Samlet set forventes der et mindreforbrug på 41,7 mio. kr., hvoraf 28,8 mio. kr. søges tillægsbevillet.

Tabel 4: Overførselsudgifter og aktivitetsbestemt medfinansiering

Overførselsudgifter (mio. kr.)	Korr. Budget 2019	3. FR 2019	Afvigelse 2019	Foreslåede tillægsbevillinger	Afvigelse efter tillægsbevillinger

Magistraten	50,2	12,4	-37,8	-37,8	0,0
Bolig- og ejendomsudvalget	-6,2	-6,1	0,2	0,2	0,0
Ældre- og omsorgsudvalget	1,1	2,2	1,2	1,2	0,0
Børneudvalget	9,4	0,8	-8,6	0,0	-8,6
Socialudvalget	-7,6	-11,4	-3,9	0,0	-3,9
Arbejdsmarkeds- og uddannelsesudvalget	1.071,6	1.075,6	4,0	4,5	-0,5
Sundheds- og forebyggelsesudvalget	431,4	434,6	3,2	3,2	0,0
<i>Heraf aktivitetsbestemt medfinansiering</i>	<i>431,4</i>	<i>434,6</i>	<i>3,2</i>	<i>3,2</i>	<i>0,0</i>
Samlet	1.549,9	1.508,2	-41,7	-28,8	-13,0

Hovedårsagen til mindreforbruget er under *magistraten*, hvor der er reserveret puljer til forsikrede ledige samt budgetgaranterede og konjunkturregulere områder for i alt 33,8 mio. kr. Midlerne har været reserveret til blandt andet at imødegå de konjunkturudsving, der kan være på overførselsområdet, samt en eventuel midtvejsregulering af overførselsudgifter fra statens side. Med økonomiaftalen imellem KL og Regeringen, der blev indgået i september, blev det besluttet ikke at midtvejsregulere kommunernes overførselsudgifter i 2019. Det er derfor muligt at lægge midlerne i kassen med 3. forventede regnskab.

Herudover er der under magistraten en overudmøntning af udbudspuljen på 4,0 mio. kr., som skyldes et vellykket udbud af danskuddannelser til voksne borgere, der ikke har dansk som modersmål. Overudmøntningen af udbudspuljen skal ses i sammenhæng med en tilsvarende manglende udmøntning af udbudspuljen under service. Alle afvigelser under magistraten søges tillægsbevilget.

Derudover er der mindreforbrug under *børneudvalget* på 8,6 mio. kr. Mindreforbruget skal ses i sammenhæng med det indmeldte merforbrug på det specialiserede børneområde inden for servicerammen. Ydelserne inden for henholdsvis servicerammen og overførselsrammen er tæt forbundne, og der er i løbet af 2019 sket en ændring, hvor flere bliver visiteret til et forebyggende tilbud inden for servicerammen i stedet for tilbud under overførselsrammen.

Under *arbejdsmarkeds- og uddannelsesudvalget* forventes merforbrug på 4,0 mio. kr., som primært skyldes flere borgere på førtidspension. Dette skyldes blandt andet en højere pensionsalder, og ændrede regler for hvornår betalingsforpligtigelse overgår til en anden kommune ved flytning. Derudover søges 0,8 mio. kr. af mindreforbruget overført fra 2019 til 2020. Midler som arbejdsmarkedsafdelingen har disponeret i 2019 til implementering af LAB-loven (Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats). LAB-loven er udskudt et halvt år, og træder i kraft d. 1. januar 2020. Arbejdsmarkedsafdelingen søger derfor om at få overført 0,8 mio. kr. fra 2019 til 2020 til at sikre den implementering, der ellers var planlagt i 2019.

Under *sundheds- og forebyggelsesudvalget* er der merudgifter til aktivitetsbestemt medfinansiering af sundhedsvæsenet, hvor kommunen betaler alt efter hvor mange borgere fra Frederiksberg, der bruger regionens sundhedstilbud. På grund af udfordringer med at få valide data i Sundhedsdatastyrelsen, er kommunens betaling af aktivitetsmedfinansiering fastfrosset til kommunernes budgetlagt niveau i 2019. Frederiksberg har dog modtaget en efterregulering af kommunens udgifter i 2018 på 3,2 mio. kr. som nu søges tillægsbevilget.

Derudover er der mindreudgifter på 3,9 mio. kr. under *socialudvalget*, som primært skyldes, at der har været mindre behov for at yde økonomisk hjælp til voksne borgere, der har merudgifter til deres daglige livsførelse som følge af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.

Sidst er der mindre afvigelser under ældre- og omsorgsudvalget og bolig- og ejendomsudvalget, hvor den primære årsag er udgifter til tomgangsleje i forbindelse med istandsættelsen af plejecenteret Nimbus, samt merudgifter til ydelsesstøtte i forbindelse med byfornyelse.

3. Anlæg

I 2019 er anlægsrammen 311,2 mio. kr., mens der er igangværende projekter med et samlet rådighedsbeløb på 381,1 mio. kr. Forskellen imellem disse er på 69,9 mio. kr., som er placeret på den negative anlægspulje under Magistraten. Den negative anlægspulje udtrykker behovet for forskydninger/mindreforbrug i det pågældende år. Puljen anvendes som styringsinstrument, så det er muligt for kommunen at have en anlægspulje, der beløber sig til mere end det vedtagne anlægsniveau for året - også kaldet anlægsrammen. Styringsmæssigt er der behov for at kunne budgettere over rammen, da anlægsprojekter erfaringsmæssigt bliver forsinkede i løbet af året, blandt andet som følge af ændrede planer, udbud der trækker ud eller tidlig frost i jorden. Det er bare på forhånd ikke muligt at udpege hvilke anlæg, der bliver forsinkede og hvor meget. Der er ved 3. forventede regnskab gennemført en periodisering af samtlige anlægsprojekter med henblik på at sikre, at anlægsrammen for 2019 kan overholdes.

Den negative anlægspulje udgør på nuværende tidspunkt 69,9 mio. kr. og der er indmeldt forskydninger og mindreforbrug på anlægsområdet for samlet 69,7 mio. kr. Frederiksberg Kommune forventer dermed at komme ud af 2019 med et merforbrug på 0,2 mio. kr. Der har i årets løb været arbejdet målrettet med at udnytte anlægsrammen, hvilket 3. forventede regnskab også afspejler. De indmeldte afvigelser er baseret på konkrete indmeldinger fra projektlederne. Erfaringsmæssigt er de forventede afvigelser selv så sent på året forbundet med en hvis usikkerhed, da en meget stor del af regningerne for byggeri fremsendes i december. Et forventet merforbrug på 0,2 mio. kr. er derfor at karakterisere som balance.

Frederiksberg Kommune forventer derfor at kunne overholde anlægsrammen i 2019 og som på service bidrage til, at kommunerne samlet overholder økonomiaftalen.

Tabel 5: Anlægsudgifter inden for rammen

Anlægsudgifter (1.000 kr.)	Korr. budget 2019	3. FR 2019	Afvigelser 2019	TB 2019	TB 2020
Magistraten	21.061	16.275	-4.786	-1.907	1.506
Bolig- og ejendomsudvalget	81.644	74.523	-7.121	-8.189	8.189
Undervisningsudvalget	43.410	40.607	-2.803	-3.618	2.800
Ældre- og omsorgsudvalget	20.706	20.902	196	0	0
Kultur- og fritidsudvalget	53.614	48.124	-5.490	-5.621	4.166
Børneudvalget	10.769	5.771	-4.998	-3.572	1.817
Socialudvalget	10.108	5.618	-4.490	-5.790	5.790
By- og miljøudvalget	139.845	99.663	-40.182	-37.656	21.168
I alt - eksklusiv negativ pulje	381.157	311.483	-69.674	-66.353	45.436
Negativ anlægspulje	-69.922	0	69.922	66.353	
Yderligere forskydninger og mindreforbrug		-248	-248	0	
I alt - inklusiv negativ pulje	311.235	311.235	0	0	
Negativ anlægspulje efter 3. FR				-3.569	

Sideløbende med 3. forventede regnskab behandler magistraten bevillingssager vedrørende voldgiftssager, skimmelpuljen samt genhusning af FB klubhus. Ekstraudgifterne til voldgiftssager, skimmelpuljen og genhusning af FB klubhus indgår i opgørelsen i 3. forventede regnskab.

3.1 Status på salg af ejendomme

I tilknytning til Frederiksberg Kommunes strategi for salg af ejendomme blev der i august 2016 udarbejdet en opgørelse over det anslåede provenu ved salg af en række kommunale ejendomme i perioden 2016-19. I forbindelse med forventede regnskaber gives der en opdateret status på strategien.

I den oprindelige plan var der i 2016-19 anslået samlede salgsindtægter for 136,5 mio. kr. Planen er siden opdateret som følge af udskydelser af salg og ændrede salgsvurderinger, og strækker sig nu til 2023. Der er på nuværende tidspunkt realiseret 50,6 mio. kr., hvilket er 13,6 mio. kr. mere end status i 2. forventede regnskab. Der forventes yderligere indtægter i 2019 på 26,8 mio. kr. og i 2020 er der allerede godkendt og budgetlagt med salg af to arealer, der dog mangler den endelige frigivelse af salgsindtægten for i alt 47,9 mio. kr. Den samlede forventede indtægter i perioden 2016 til 2023 er på 165,7 mio. kr. Der henvises til det fortrolige bilag 8 for en gennemgang af de enkelte salgsprojekter.

4. Indtægter

På indtægtssiden, der dækker over skatter, tilskud og udligning, renter samt udligning af købsmoms, forventes der mindredgifter og merindtægter for i alt 26,1 mio. kr. Hovedårsagen findes i det lave renteniveau, som har givet færre renteudgifter, samt flere indtægter fra forskerskat end forudsat i budgettet.

Der henvises til bilag 4 for en mere detaljeret gennemgang af de enkelte poster.

5. Det brugerfinansierede område

Der forventes ingen afvigelser på driftssiden af det brugerfinansierede område. På anlægssiden forventes der mindredgifter på 11,2 mio. kr. primært som følge af forskydninger af en række klimatilpasningsprojekter, der udføres i samarbejde med Frederiksberg Forsyning.

6. Øvrige finansielle poster

På øvrige finansielle poster, der dækker over afdrag, lånoptagelse, deponeringer samt finansforskydninger, forventes der netto mindreforbrug på 32,9 mio. kr. i forhold til korrigeret budget. Mindreforbruget findes primært under finansforskydninger og skyldes, at kommunen i forbindelse med klimatilpasningsprojekter i foregående år har lagt ud for udgifter, hvor der nu er optaget de nødvendige byggekreditter og kommunen har fået udlæggene tilbage. For klimatilpasningsprojekter gælder, at de lånfinansieres, og at udgifter til renter og afdrag efterfølgende betales af Frederiksberg Forsyning. Derudover forventes der færre deponeringsudgifter, da kommunens deponeringspligtige anlæg ikke har samme fremdrift som forventet. Der henvises til bilag 4 for en mere detaljeret gennemgang af de enkelte poster.

7. Opfølgning på initiativer vedtaget med budget 2019

Forvaltningen har i forbindelse med 3. forventede regnskab udarbejdet en opdateret status på implementering af tiltag i budgetforlig 2019. Status på de enkelte initiativer kan ses i vedlagte bilag 5. I alt er der 168 initiativer fordelt på effektiviseringer, udvidelser, anlæg og tekststykker.

140 af 168 initiativer er på nuværende tidspunkt markeret grønne, hvilket betyder, at punkterne for så vidt angår budgetoverholdelse, tidsplan og kvalitet forventes implementeret som forudsat i budgetforliget.

Fem initiativer er markeret 'lysegrønne', idet de har en politisk godkendt revideret tidsplan. Projekterne følger den reviderede tidsplan.

23 initiativer er markeret 'gule'. Dette skyldes overordnet følgende forhold:

- Forsinkelser med sammenhæng til eksterne forhold, herunder udskudt ikrafttræden af lovgivning, afklaringer i forhold til indkøb af tekniske løsninger eller leverandørers udvikling
- Forskydninger og mindre forsinkelser i initiativer, hvor midler forventes overført til 2020 i forbindelse med overførselssagen
- Enkelte ændringer i realisering af effektiviseringsprojekter. Disse er forelagt politisk

Økonomien i de projekter, der er markeret 'gule', vil indgå i den automatiske overførselsadgang.

Kan et initiativ ikke realiseres, således at den politiske beslutning ikke kan gennemføres, markeres det med farvekoden 'rød'. Ingen initiativer er markeret 'røde'.

For alle initiativer kan aktuel status og beskrivelse læses i bilag 5.

Økonomi

På baggrund af indmeldingerne til 3. forventede regnskab forventes der i 2019 et samlet kassetræk på 78,7 mio. kr., hvilket resulterer i en forventet kassebeholdning på 802,6 mio. kr. ultimo 2019 inklusive udgifter til deponering.

Kassen ultimo året forventes dermed at være 110,0 mio. kr. højere end korrigeret budget. Dette er en markant stigning som skyldes, at flere usikkerheder er faldet positivt ud for Frederiksbergs økonomi.

Den primære årsag til den højere kasse skal findes under driften, der bidrager til 58,8 mio. kr. af den forbedrede kasse. Nærmere bestemt findes den største enkeltforklaring under kommunens betaling af overførselsudgifter. Frederiksberg er blandt landets dygtigste til at aktivere borgere og sikre, at de ikke er afhængige af forsørgelse fra Frederiksberg Kommune. Systemet omkring finansiering af overførselsudgifter er nøje reguleret, og er afhængigt af udviklingen, ikke bare på Frederiksberg, men i hele landet, og er derfor forbundet med usikkerhed. En gunstig udvikling for Frederiksberg samtidig med, at det i Økonomiaftalen imellem KL og regeringen blev besluttet ikke at midtvejsregulere overførselsområdet i 2019 betyder, at det nu er muligt at frigive 34 mio. kr., der ellers var reserveret til overførselsområdet.

Derudover dækker en del af forbedringen af kassen også over, at flere udgifter tidligere var forventet i 2019, men nu først forventes i 2020. Dermed er det ikke en forbedring af kommunens økonomi over tid. Dette ses under driften, hvor der forventes et højt niveau af ønsker om at overføre midler fra 2019 til 2020 i henhold til kommunens automatiske overførselsregler. Herudover er der forskydninger under kommunens finansielle områder. På de finansielle poster skal kommunen deponere 21,4 mio. kr. mindre end forventet i budgettet, da en del af de deponeringspligtige byggeprojekter er forsinkede. I takt med at projekterne bliver færdige, skal kommunen deponere, og deponeringen sker dermed på et senere tidspunkt.

Under finansielle poster er også flere indtægter da kommunen i forbindelse med klimatilpasningsprojekter i foregående år har lagt ud for udgifter, hvor der nu er optaget de nødvendige byggekreditter og kommunen har fået udlæggene tilbage.

Sidst har kommunen også profiteret af et lavt renteniveau, og flere indtægter, særligt fra forskerskat, der først opgøres sidst på året. Dette er medvirkende til, at vi forventer 26,1 mio. kr. mere i indtægter. Derudover har kommunen i foregående år har lagt ud for udgifter til klimatilpasningsprojekter, hvor der nu er optaget de nødvendige byggekreditter og kommunen har fået udlæggene tilbage.

Samlet er der altså en lang række elementer, der har peget i Frederiksbergs retning, og medvirker til den forbedrede kassebeholdning.

Tabel 6: Strukturel balance, resultat og kassebeholdning

Regnskabsoversigt (1.000 kr.)	Opr. Budget 2019	Korr. Budget 2019	3. FR 2019	Afvigelse Opr. budget	Afvigelse Korr. budget	TB 2019
Indtægter i alt	-5.851,3	-5.861,8	-5.887,8	-36,5	-26,1	-26,1
Driftsudgifter i alt	5.604,8	5.599,2	5.540,5	-64,3	-58,8	-34,4
Serviceudgifter	4.050,5	4.049,6	4.032,6	-17,9	-17,0	-4,9
Aktivitetsbestemt medfinansiering	411,4	431,4	434,6	23,2	3,2	3,2
Overførselsudgifter	1.142,9	1.118,3	1.073,3	-69,6	-44,9	-32,7
STRUKTUREL BALANCE	-246,5	-262,5	-347,3	-100,8	-84,8	-60,5
Anlægsudgifter inden for rammen	311,6	311,2	311,2	-0,3	0,0	0,0
Anlægsudgifter uden for rammen	49,2	77,7	73,0	23,8	-4,7	-5,0
Anlægsindtægter	-30,2	-95,3	-71,6	-41,5	23,6	23,0
Brugerfinansieret område	73,5	100,0	88,8	15,4	-11,2	-10,9

Resultat i alt (- = overskud)	157,5	131,2	54,1	-103,5	-77,1	-53,3
Kassebeholdning primo	881,2					
Årets resultat	157,5	131,2	54,1	-103,5	-77,1	-53,3
Lånoptagelse	-128,1	-183,7	-167,5	-39,3	16,2	10,9
Finansforskydninger	39,1	51,7	7,4	-31,7	-44,3	-22,9
Afdrag på lån	91,9	189,5	184,7	92,8	-4,8	-4,8
Kassepåvirkning (- = kasseforbrug)	-160,3	-188,7	-78,7	81,7	110,0	70,1
Kassebeholdning ultimo	720,9	692,6	802,6			

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Magistraten den 25. november 2019 og kommunalbestyrelsen den 2. december 2019.

Fremlægges til orientering i fagudvalg parallelt med magistratsbehandlingen den 25. november 2019.

Bilag

Bilag 1a -Bevillingsoversigt

Bilag 1b - Strukturel balance, resultat og kassebeholdning

Bilag 2a - Driftsafvigelser og tillægsbevillinger fordelt på udvalg

Bilag 2b - Anlægsafvigelser fordelt på udvalg

Bilag 3a - Magistraten

Bilag 3b - Bolig- og Ejendomsudvalget

Bilag 3c - Undervisningsudvalget

Bilag 3d - Ældre- og Omsorgsudvalget

Bilag 3e - Kultur- og Fritidsudvalget

Bilag 3f - Børneudvalget

Bilag 3g - Socialudvalget

Bilag 3h - By- og Miljøudvalget

Bilag 3i - Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget

Bilag 3j - Sundheds- og Forebyggelsesudvalget

Bilag 3k - Beskrivelse af servicerrammeneutrale afvigelser

Bilag 3l - Beskrivelser af afvigelser på anlægsprojekter

Bilag 4 - Finansielle poster i 3. forventede regnskab 2019

Bilag 5 - Budgetforligsofølgning

Bilag 6 - Fordeling af DUT 2019-2023

Bilag 7 - Oversigt over driftsoverførsler 2019 til 2020-2023